

KESKKONNAAMET

Maie Rummel
Riigimetsa Majandamise Keskus
maie.rummel@rmk.ee

Teie 07.02.2023 nr 3-2.1/749

Meie 08.03.2023 nr 7-9/23/2626-2

Seisukoht Ongassaare PÜ-131 II osa maaparandusehitiste hooldamisele

Austatud Maie Rummel

Soovite Keskkonnaameti seisukohta RMK 2023. aasta tööplaanis olevale Ongassaare PÜ131 II osa maaparandusehitiste hooldamisele.¹ Objekt asub Ida-Viru maakonnas Alutaguse vallas Ongassaare ja Imatu külas. Ongassaare PÜ131 II osa objekt paikneb kvartalitel AJ013- AJ015, AJ019, AJ028, AJ029, AJ035, AJ040- AJ045, AJ049, AJ050, PG164, PG177-PG181, PG187-PG191, PG197-PG200, PG212, PG213, PG221, PG224-PG227. Vastavalt Teie kirjale on käesoleval aastal plaanis läbi viia objekti hooldamine vastavalt Maaeluministri 19.12.2018 määrusele nr 75 „Maaparandushoiutööde nõuded“. Hooldamise käigus on plaanis niita varasemalt rekonstrueeritud eesvoolu ja kraavide trassidelt sinna kasvanud võsa, puhastada eesvool ja kraavid voolutakistustest ja setetest, setted laotada muldele ja tasandada, kõik objektile paiknevad truubid puhastada takistustest, vajadusel parandada otsakud. Ongassaare metsise püsielupaiga sihtkaitsevööndis pole varasemalt kraave rekonstrueeritud ega hooldatud, v.a üks teekraav ja üks piirnev eesvoolu lõik.

Kaitstavatest loodusobjektidest jääb osaliselt hooldatava ala ringi sisse Ongassaare metsise püsielupaik, mis ühtlasi kuulub Agusalu loodusala koosseisus üleeuroopalisse Natura 2000 kaitsealade võrgustikku. Hooldatava alaga piirnevad ja selle vahetus mõjualas asuvad Pikasilla 1 ja Pikasilla 2 kääpaliste püsielupaik. Hooldatavast alast ligi kaks kolmandikku jääb projekteeritava Alutaguse rahvusparki alale. Keskkonnaamet annab alljärgnevalt seisukoha alade kohta eraldi.

Alutaguse rahvusparki projekteeritav ala

Hooldatava kuivendussüsteemi ala jääb osaliselt [projekteeritava Alutaguse rahvusparki alale](#). EELISE andmebaasis olev projekteeritav Alutaguse rahvuspark hõlmab peamiselt riigi omandis olevat metsamaad, mille kohta Eestimaa Looduse Fond tegi 21.08.2020 ettepaneku liita need maad Alutaguse rahvusparkile, st laiendada olemasolevat rahvusparki. Lisaks seni kaitseta aladele käsitleb ettepanek ka nimetatud püsielupaikade liitmist rahvusparkile, mistõttu on need alad EELISE andmebaasis kajastatud ka projekteeritava Alutaguse rahvusparkina.

Keskkonnaamet koostas ELFi esitatud ettepanekule kaitse alla võtmise otstarbekuse hinnangu, milles jõuti järeldusele, et ettepanekus esitatud ala väärib riikliku kaitse alla võtmist. Hinnangu kohaselt tuleb senised piiranguvööndi kaitsekorraga kvartalid AJ015, PG212 ja PG 213 ning seni kaitseta alal asuvad kvartalid AJ014, AJ019 ja AJ029, AJ028, AJ035 ja AJ041 arvata sihtkaitsevööndisse. Ülejäänud osal alast nähakse ette piiranguvööndi kaitsekorra kehtestamist.

¹ registreeritud Keskkonnaameti dokumendihaldussüsteemis 07.02.2023 nr 7-9/23/2613

Ala Alutaguse rahvuspargile liitmise ja kaitse alla võtmise eesmärk on sidususe tagamine Ongassaare metsise püsielupaiga ja olemasoleva Alutaguse rahvusparki kuuluva Imatu järvesoo ja Pootsiku luitestiku vahel, ning metsise elu- ja mängupaikade, Luiska luitestiku lõunapoolse osa ning Alutaguse väikesoode senisest tõhusam kaitse.

Järgnevalt on välja toodud hooldusalaga kattuvale Alutaguse rahvusparki laiendusettepaneku alale jäävad kvartalid, kus kraavide hooldustööd võivad suure tõenäosusega kahjustada looduskaitselisi väärtusi:

Kvartalid AJ014, AJ019, AJ029 ja AJ035 hõlmavad Taga-Varesmetsa metsisemängu ala. Tegemist on piirkonna võimsaima mänguga, kus 2019. a kevadise riikliku seire andmetel mängis 11-12 kukke. Seirearuande järgi on Taga-Varesmetsa mäng nihkunud Ongassaare püsielupaiga piiridest väljapoole (edela poole). Mäng on hinnatud väga esinduslikuks, seega tuleb sellel alal igasuguseid edasisi häiringuid ja kuivendussmõju süvenemist vältida.

Kvartalite AJ028, AJ035, AJ040 ja AJ041 kokkupuutealale jääb põhikaardil nimetamata väikesoo, mis piirneb Pikasilla 2 käpaliste püsielupaigaga, mille kaitse-eesmärgiks on II kaitsekategooria väike-käopõlle kaitse. Alutaguse rahvusparki laiendusettepanekule koostatud otstarbekuse hinnangu järgi rikuvad püsielupaiga ja kasvukoha seisundit sood läbivad kuivenduskraavid. Kasvukoha säilimist on võimalik tagada vaid kogu koosluse veerežiimi mõjutavat ala kaitstes, mis tähendab, et kuivenduse mõju võimendavaid tegevusi st kraavide hooldamist tuleb vältida kogu soola piires.

Kvartaleid AJ042 ja AJ045 läbiva põhja-lõunasuunalisest kraavist setete eemaldamine võib hoogustada vee äravoolu Imatu teega piirnevast Pikasilla soos asuvast Pikasilla 1 käpaliste püsielupaigast, mis on moodustatud väike-käopõlle ja Russowi sõrmkäpa kaitseks. Pikasilla soo vesi on läbi teealuse truubi juhitud Imatu järve viivasse kraavi ning soo, sh püsielupaiga lõunapoolne osa on kuivenduse tõttu märkimisväärselt rikutud. Kraavi hooldamisest tuleb loobuda.

Ühtlasi põhjustavad kraavide hooldustööd soomuldadel veetaseme alandamisest ja turba mineraliseerumisest tingituna jätkuvat süsinikuheidet ning neil aladel on pikemas perspektiivis oluline taastada looduslik veerežiim, et hoida seni turbasse seotud süsinikku. Keskkonnaamet soovib soomuldadel kraavide hooldamisest loobuda.

Ongassaare metsise püsielupaik

Ongassaare metsise püsielupaigas² kehtib looduskaitseseaduses (edaspidi *LKS*) sätestatud kaitsekord keskkonnaministri 13.01.2005 määruses nr 1 „Metsise püsielupaikade kaitse alla võtmine“ (edaspidi *määrus nr 1*) sätestatud erisustega.

Vastavalt kaitse-eeskirja § 1 on metsise püsielupaiga kaitse-eesmärgiks II kaitsekategooriasse kuuluva liigi metsise (*Tetrao urogallus*) soodsa seisundi tagamine. Vastavalt *LKS* § 3 lg 2 loetakse liigi seisund soodsaks, kui selle asurkonna arvukus näitab, et liik säilib kaugemas tulevikus oma looduslike elupaikade või kasvukohtade elujõulise koostisosana, kui liigilooduslik levila ei kahane ning liigi asurkondade pikaajaliseks säilimiseks on praegu ja tõenäoliselt ka edaspidi olemas piisavalt suur elupaik.

Vastavalt [Metsise kaitse tegevuskavale](#) on metsisele suurteks ohuteguriteks hinnatud elupaikade killustumist, kisklust, kuivenduse mõjul toimuvat elupaiga kvaliteedi langust ning nende tegurite omavahelist koosmõju, aga samuti ka pikaajalisi maastikumuutusi, mille tõttu ohustab mängu isolatsiooni jäämine ja eelistatud elupaikade killustumine. Inimeste poolt tulevat häirimist on hinnatud keskmiseks ohuteguriks, mille korral ei nihuta küll kasutatava elupaiga piire, kuid elupaiga siseselt eelistavad metsised piirkondi, kus häirimist ei esine ning väldivad rekreatiivsel eesmärgil kasutatavaid alasid.

Vastavalt Metsise kaitse tegevuskavale on Eestis põhiliseks häirimise põhjuseks pesitsusperioodil tehtavad metsatööd, trasside raied ning teised metsas tehtavad tööd (maaparandussüsteemide hooldus

² EELISE kood KLO3000037

või rekonstrueerimine, ehitiste püstitamine jms). Samuti võivad metsisemängu oluliselt häirida teadlikult või kogemata sellele peale sattunud inimesed.

Kuna kaitse-eeskiri maaparandussüsteemi hooldustööd metsise püsielupaiga sihtkaitsevööndis ei luba, siis on see LKS § 30 lg 2 p 1 ja lg 4 p 1 alusel keelatud.

Lisaks märgib Keskkonnaamet, et metsise püsielupaiga sihtkaitsevööndis on inimestel viibimine keelatud 1. veebruarist kuni 30. juunini (määrus nr 1 § 4 lg 5).

Metsise püsielupaiga piiranguvööndis ei ole olemasoleva maaparandussüsteemi hooldamine keelatud, kuid arvestades, et ala on valdavas ulatuses arvatud projekteeritavaks sihtkaitsevööndiks ja et kuivendamine on metsisele tõsiseks ohuteguriks, soovitab Keskkonnaamet ka piiranguvööndis kavandatud hooldustööst loobuda.

Käpaliste püsielupaigad

Hooldatava kuivendusobjekti alale jäävad Pikasilla 1 käpaliste püsielupaik³, mis on moodustatud väikese käopõlle ja Russowi sõrmkäpa kaitseks ning Pikasilla 2 käpaliste püsielupaik⁴, mis on moodustatud väikese käopõlle kaitseks.

Püsielupaikades kehtib LKSs sätestatud kaitsekord keskkonnaministri 03.02.2011 määruses nr 10 „I ja II kaitsekategooria käpaliste püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri“ (edaspidi *määrus nr 10*) sätestatud erisustega.

Vastavalt määruse nr 10 § 4 lg 6 p 1 on käpaliste püsielupaigas püsielupaiga valitseja (Keskkonnaameti) nõusolekul on püsielupaikades käpaliste elutingimuste säilimiseks või parandamiseks lubatud muuhulgas olemasolevate maaparandussüsteemide hooldustööd ja veerežiimi taastamine.

Keskkonnaamet on seisukohal, et maaparandussüsteemi hooldustöö ei ole antud juhul käpaliste elutingimuste säilitamiseks või parandamiseks vajalik, mistõttu Keskkonnaamet ei anna nõusolekut maaparandussüsteemi hooldamiseks eelnimetatud käpaliste püsielupaikades.

Kavandatud tegevuse ebasoodsat mõju kaitse-eesmärgiks olevatele käpalistele on kirjeldatud käesoleva kirja Alutaguse rahvuspargi projekteeritava ala osas.

Kaitstavad liigid

Osa kavandataval maaparandussüsteemide hooldusalal olevatest kaitsealuste liikide elupaikadest ei asu kaitseala ega püsielupaigas. Vastavalt LKS § 48 lg 4 rakendub isendi kaitse.

Metsis

Vastavalt LKS § 55 lg 6 ja lg-le 6¹ on kaitsealuse loomaliigi isendi püüdmine ja tahtlik häirimine paljunemise, poegade kasvatamise, talvitumise ning rände ajal keelatud, välja arvatud LKS § 58 lõigetes 4 ja 5 ning §-s 582 sätestatud juhul ning keelatud on metsise, kui looduslikult esineva linnu, pesade ja munade tahtlik hävitamine ja kahjustamine või pesade kõrvaldamine, välja arvatud LKS § 55 lõike 3 punktides 2–5 sätestatud juhtudel Keskkonnaameti loa alusel ning keelatud on lindude tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal, välja arvatud LKS § 55 lõike 3 punktis 1 sätestatud juhul, millal häirimisest tuleb kirjalikult teatada Keskkonnaametile hiljemalt üks tööpäev pärast häirimist, LKS § 55 lõike 3 punktides 2–5 sätestatud juhul Keskkonnaameti loa alusel ja LKS § 58 lõikes 7 sätestatud juhul.

Metsis on kitsalt kohastunud liik, kelle elupaikade kaitse on väga oluline. Vastavalt [Metsise \(Tetrao urogallus\) kaitse tegevuskavale](#) on metsisele suureks ohuteguriks elupaikade killustutumine, kisklus, kuivenduse mõjul toimuv elupaiga kvaliteedi langus ning nende tegurite omavaheline koosmõju, aga samuti ka pikaajaline maastikumuutus.

³ EELISE kood KLO3001220

⁴ EELISE kood KLO3001223

Keskkonnaamet on seisukohal, et eelviidatud metsise isendikaitse reeglite täitmiseks on parimaks meetmeks jätta metsise elupaigas olevad kraavid hooldamata. Lisaks arvestades asjaolu, et metsise elupaik jääb täielikult projekteeritavale Alutaguse rahvusparki alale, soovib Keskkonnaamet metsise elupaigas olevaid kraave mitte hooldada.

Hiireviu

Kavandatavale maaparandussüsteemide hooldusalale jääb III kaitsekategooria kaitsealuse linnuliigi hiireviu (*Buteo buteo*) piiritletud elupaik⁵. EELISE andmetel on tegu sigimis- ehk pesitsuspaigaga.

Keskkonnaamet on seisukohal, et hiireviu pesitsusaegse häirimise vältimiseks tuleb piiritletud elupaigast 300 m raadiuses kavandatud töid mitte teha ajavahemikul 15. märtsist kuni 31. juulini.

Muud kaitstavad liigid

Kavandatavale maaparandussüsteemide hooldusalale jääb mitmete III kaitsekategooria liikide elupaiku, mis asuvad kas juba kaitse all oleval alal või kavandataval Alutaguse rahvusparki alal.

III kaitsekategooria liikide leiukohtadega saab tutvuda [Maa-ameti kaardirakenduse](#) abil.

Keskkonnaamet on seisukohal, et kui järgitakse käesoleva kirjaga antavaid soovitusi, siis liikidele eeldatavalt ebasoodsaid mõjusid ei kaasne.

Elupaigatüübid

Lisaks eelnevale märgib Keskkonnaamet, et EELISE andmetel on maaparandussüsteemi hooldusalal ka väljaspool Agusalu loodusala loodusdirektiivi⁶ I lisas nimetatud elupaigatüüpe. Nendeks on siirde- ja õõtsiksood (7140), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Kuigi nimetatud elupaigatüüpides pole väljaspool loodusala käesoleval ajal kaitsekorda kehtestatud, näitab nende olemasolu ala looduskaitsest väärtust, mis on üheks põhjustest, et ala on arvatud projekteeritavasse sihtkaitsevööndisse.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Maret Vildak
juhtivspetsialist
looduskasutuse osakond

Lauri Saapar 527 3872 (looduskasutus)
lauri.saapar@keskkonnaamet.ee

Reelika Lumi 5646 3909 (loodushoid, liigid)
reelika.lumi@keskkonnaamet.ee

Triin Amos 5629 6403 (looduskaitse planeerimine)
triin.amos@keskkonnaamet.ee

⁵ EELISE kood KLO9126457

⁶ nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50)